

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Ruperti Abbatiss Tvitiensis, Summi Disertissimi Theologi, sacris du[n]taxat literis omnia probantis, in XII. prophetas minores, Commentariorum Libri XXXII

Rupert <von Deutz>

[Köln], M. D. XXVII.

VD16 B 3835

[Cap. V.]

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71859](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71859)

nosterræ sanctæ. Hæc Hebræorū opinio nimis angusta est & tenuis, nec altitudinē attingit diei dñi, sed neq; ad tēpora Romani pertingit imperij, sub quo multo magis uæ illis fuit q̄ sub Assyriorū siue Chaldæorū, Persarū & Mæcedorum atq; Macedonū regnis. Refertur mus ergo cū hæc ad diē dñi, ad aduētū dñi. Nā terror maiestatis eius leoni & urso nō in cōgrue potest assimilari, p̄sertim cū Hieremias in lamētationibus p̄mittēs: sed & cū clamaro & rogauero, exclusit orationē meā, conclusit uias meas lapidibus quadris, semitā mā subuertit, continuo subiunxerat. Vrsus insidians factus est mihi, leo in absconditis. Itaq; cū dicit, quomodo si fugiat uir à facie leonis, & ursus occurrat ei, in utraq; similitudine diē intellegimus domini, primū & secundū aduētū domini. Nam in primo aduentu suo tanq̄ leo super illos uenit. Deniq; occisus quidē est uelut agnus, & nō aperuit os suū, sed tanquā leo resurrexit, & in omnē terram rugitū dedit: unde & in exordio hic idem propheta dixit, Dominus de Syon rugiet, & de Hierusalē dabit uocē suā. A facie leonis huius tunc quidē fugerunt, sed nō effugerunt: nam fugere uolentibus occurrit siue occurrerit ursus, id est, inenitabilis terror secundi aduentus: & merito talis ursus illis occurrit, quoniā fugerunt à facie leonis. Debuerant namq; potius coram illo leone prosterni, id est, agere p̄nitentiā ad prædicationem euāgelij Christi. Sicut em̄ leo prostrato parcere dicitur homini, sic parciť Christus peccatori p̄nitentiā agenti. Fugerunt ab eo tanquā rebelles & increduli, & fugiendo exierunt de domo domini, de ecclesia sanctorum dei, illo insequente, & uindictā exigente eius, qui effusus est super terram, omnis sanguinis iusti, sicut significauit eis, quando factio flagello de funiculis uidentes & ementes omnes de templo eiecit. Ita fugientes ille leo insequutus est, et ursus occurrit, dum & sicut prænūciauerat dicens. Erit em̄ pressura magna super terram & ira populo huic, uenientibus Romanis ceciderūt in ore gladij, & in oēs gentes ducti sunt captiui, & quod futurū est, uidebunt in quē transfixerunt, & de angustia auolare nō poterunt. Interea dū ita inter leonē & ursum, id est, inter irā primī & irā secundi aduentus, siue diei dñi, ingrediuntur domū, & innituntur manu super parietē, confidendo in cærimonijs carnalibus, & patronū se putantes habere Mosen. Nā sup illū quasi sup parietē manu innituntur, dū circūcidendo & sabbatizando in Mose gloriātur, sicut auribus nostris eos iactitantes frequēter audimus. Hoc sciēs dñs, est q̄ accuset uos (ait) Moses, in quo uos speratis. Nimirū spes illa nō uera spes, sed diaboli deceptio est. Iccirco cū dixisset, ingrediatur domū & innitatur manu super parietē, addidit, & mordeat eū coluber. Ita namq; p̄sumētes, & Antichristus in hoc seculo seducet, & in futuro diabolus cruciare nō desinet. His dictis protinus in clamando percunctatur et dicit. Nunquid non tenebræ dies dñi et nō lux, et caligo et non splendor in ea? Acriter interrogat, districtē percunctatur, sciens quia negari non potest quod prædixerat, dies dñi ista tenebræ et nō lux. Sciens (inquā) confusione esse tenebrosam caliginēq; confusam, nullāq; splendore consilij lucē, ubi dū leo fugitur, ursus occurrit, et dū uterq; declinatur, adest mordens coluber. Et bene p̄cunctationis acrimoniā uimq; geminauit, uerbis paululū diuersis, dicendo, Tenebræ et non lux, caligo et non splendor. Nunc (sicut iā ante diximus) dies dñi, nō unus, sed duo: siue aduentus dñi nō unustantū sunt, sed duo: alter quo iā uenit: alter sine dubio quo uenturus est. Vterq; Iudæis incredulis prouenit in iudiciū damnationis, in damnationē cæcitatatis. Nam de primo, in iudiciū (inquit) ego ueni in hunc mundū, ut qui non uident, uideant: et qui uident, cecifiant. Et Apostolus: Cæcitas (ait) contigit in Israhel et dedit illis spiritū compunctionis, oculos ut non uideant, et aures ut nō audiant. Et in Esaia, Excæca cor populi huius, et aures eius aggraua, et oculos eius claude. Item: Miscuit uobis dñs spiritū saporis, et claudet oculos uestros, prophetas et principes uestros qui uident uisiones, operiet. Et multa his similia. Porro de secundo aduentu post multa dicit. Et suscipiet sursum, et ad terram intuebitur, et ecce tribulatio et tenebræ, dissolutio, angustia, et caligo persequens, et non poterit auolare de angustia sua. Recte igitur non contentus fuit, semel dixisse, Nunquid non tenebræ dies domini et non lux: sed repetiuit, et caligo et non splendor in ea: quia uidelicet in utroque die siue aduentu domini, cum exteriori angustia tribulationis, intus habent tenebras confusions, et in utroque obscurantur oculi eorum ne uideant, in utroque fit uia illorum tenebræ et lubricum. SEQUITVR. Quid z proieci festiuitates uestras,

Tren. 5.

Leo prostrato hoi parciť.

Iohan. 7.

Lucæ. 21
Zach. 12
Esa. 8.

Iohan. 8.

Duo aduentus domini, Iudæis reprobis uterq; in dānationem, Ioh. 9.

Rom. 11
Esa. 6
Ibi. 29.

Ibi. 8.

et non capiam odorem coetuum vestrorum. Quod si attuleritis holocaustomata et munera vestra non suscipiam, et vota pinguium vestrorum non respiciam. Aufer a me tumultum carminum tuorum, et cantica lyrae tuae non audiam. Et reuelabitur quasi aqua iudicium, et iustitia quasi torrens fortis. Secundum sensum quem a pariete paulo ante habuimus. Vbi dixit, quod innitente manu mordeat eum coluber, ista satis congrue subiungunt: Nam sicut illi portaret paries festiuitatum quas deus odisset? Odi enim (inquit) & non solum odi, uerum etiam proieci festiuitates uestras. Recte ergo & non sine magno mysterio Paulus, cum staret in concilio iherosolimitano, dicitur ad eos, percussit te deus paries dealbatus. Cuius qui astabat diceret, iustum sacerdotem dei maledicis: Nesciebam (inquit) fratres quia princeps sacerdotum est. Vere enim dicebat, neque scire uolebat aut debebat, quod princeps ille sacerdotum esset, cuius sacerdotum festiuitates uel prophetia haec odisset & proiecisset, eo quod esset paries, super quem quod inniteretur manu, mordeat eum coluber. Necdum uero percussus erat, stabatque adhuc paries illius sacerdotum dealbatus, utpote stante templo pulcherrimo, solitaque religione turbis locum frequentantibus atque concubitantibus, sed postmodum futurum erat, ut per arma Romanorum percuteretur atque deleteretur deus. Ita paries ille percussus ex tunc neque dealbatus, neque superinductus est, ut gloria praesentis recuperaret. Unde postmodum hic idem propheta dicit. Haec ostendit mihi, & ecce dominus stabat super murum lituum & in manu eius trulla cementarii. Et dixit dominus ad me. Quid tu uis? Amos? Et dixi. Trullam cementarii. Et dixit dominus ad me. Ecce ponam trullam in medio populi mei Israel, non adiciam ultra superinducere eum. Cuncta haec quae nunc reprobata dicuntur. Odi & proieci festiuitates uestras, & non capiam odorem coetuum uestrorum, holocaustomata & munera uestra non suscipiam, & uota pinguium uestrorum non respiciam, aufer a me tumultum carminum tuorum, & cantica lyrae tuae non audiam; cuncta (inquam) haec, dum adhuc starent & celebrarentur, paries superinductus erat & dealbatus: nunc autem palam est, quia proiecit ea deus. Odisse autem & proicere & non adorari, humana dicitur similitudine, ut nos fecerit dei nostris sermonibus cognoscamus. Notandum interea qualiter dixerit, quod iustitia reuelabitur mihi holocaustomata uestra & munera uestra, non suscipiam. Mihi dixit: Non iustitia, quibus sacrificabant in Bethel & in Dan. Hoc aduersus Iudaicam dicimus defensionem, quoniam illi dicunt, iccirco sic deum loqui & dicere, odi & proieci festiuitates uestras, & cetera, quia tunc temporis sacrificabant uictulis quos fecerat Hieroboam. Et pulchre dicit: Aufer a me tumultum carminum tuorum, & cantica lyrae tuae non audiam, uidelicet cantica leuitarum, quibus laudabant dominum, tumultum uocamus, sonitumque confusum, quia non est pulchra laudatio in ore peccatorum. Mihi, non ab re continuo subiungit, reuelabitur quasi aqua iudicium, & iustitia quasi torrens fortis. Veraciter namque reuelatione indiget, nec ab alio intelligi potest profunditas huius iudicij, quod sic iudicium & sic factum est, ut fractis (sicut iam supra diximus) naturalibus ramis, insererent alij bonae iudicia: non (inquit) ab alio potest intelligi, nisi ab illo cui deus per spiritum suum reuelare dignatus sit. Unde apostolus, cum de hac re diu disputasset, tandem sic exclamauit: O altitudo diuitiarum sapientiae & scientiae dei, quae incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles uiae eius. Non ab re ergo, ut iam dictum est, reuelabitur (inquit) quasi aqua iudicium, & iustitia quasi torrens fortis: quia uidelicet sicut aqua latentem quidem habet originem, sed cursum manifestum & conspicibilem: sic profunditas iudiciorum dei incomprehensibilis quidem est, sed ex multis rebus apparentibus cognoscitur, quia iudicium eius omne iustum est. Et bene cum dixisset, reuelabitur quasi aqua iudicium, ad dicit, & iustitia quasi torrens fortis: haec uidelicet innuens, quod iustitiae siue iusto iudicio dei nullus resistere, nullus saltem respondere possit: quemadmodum idem apostolus de hac ipsa re conuertens, cum praemisisset: Dicitis itaque mihi, quid ergo adhuc quaeritur, uoluntati enim eius quis resistit? repente iusta cum indignatione inelamauit: O homo tu quis es qui respondeas deo? Nunquid dicit figmentum ei qui se finxit, quid me fecisti sic? An non habet potestatem figmentum luti, ex eadem massa facere aliud quidem uas in honorem, aliud uero in contumeliam? Reuelatur utrumque dicit, Et reuelabitur quasi aqua iudicium, & iustitia quasi torrens fortis, quia uidelicet sanctae scripturae auctoritas, quae ubique iustitiam dei defendit, & pro-

Sacerdotium
Iudaeorum pro
iectum.
Act. 23.

Paries dealbatus.

Infra. 7

Proiectio Iudaicarum caeremoniarum.

Ecci. 15.

Ro. 11.

Roma. 9

em inquisitorem proterue respondentem fortiter repellit, & humilē auditorē aliquantula
 reuelatōe suauiter instruit, quēadmodū idē ap̄lus, ubi reppulit hominē proteruū, dicēdo. Q
 hō tu qs es gr̄ides deo: cōuersus ad humilē auditorē, blandius loquitur illi dicēs. Q, si uos
 lens deus ostēdere irā, & notā facere potētā suā, sustinuit in multa patiētia uasa iræ apta in
 interitū, &c. Nimirū ad eādē iudiciū uel iustitiæ reuelationē p̄inet id qd sequitur in isto p̄
 pheta, cū deus ipse p̄cunctat & dicit. Nūquid hostias & sacrificiū obtulistis mihi in
 deserto quadraginta annis domus Irahel: Statimq; subiūgit. Et portastis taber
 naculū Moloch uestro & imaginē idolorū uestroꝝ, sydus dei uestri, que fecistis uo
 bis. Et migrare uos faciā trans Bamaſcū, dixit dñs deus exercitūū nomē eius. J
 Hoc (inquā) ad reuelationē p̄inet iudiciū uel iustitiæ dei. Per hęc nāq; multū excusat deus,
 qd nō iniuste populū illū proiecerit, uel qd nō mutabilitate animi usus sit, & nouo consilio, in
 eo qd taliter genē relique rit, quā olim bonis exigētib; meritis sibi peculiarē elegerit. Nun
 q̄ em̄ cor illorū cū eo rectū fuit (ait psalmus) nec fideles habiti sunt in testamento eius. Inde
 illos cōuincit sub interrogatione dicēdo. Nūquid hostias & sacrificiū obtulistis mihi in de
 sero quadraginta annis &c. ¶ Ergo nobis quoq; iudiciū et iustitiā dei in hac seueritate, qua
 naturalibus (ut superius iā dictū est) ramis nō pepercit, recurramus aptis oculis ad illa tem
 pora, ad q̄ nos p̄sentia dicta remittit. Egressi de terra Aegypti, transito mari rubro, statim
 fecerūt caput uituli cōflatilis, & ei prius altare fecerunt, q̄ deo, prius holocausta & hostias
 pacificas illi obtulerūt q̄ dño. Adhuc em̄ Moses in monte cū deo loquens, de tabernaculi
 constrictione, & cōstituendo sacrificiorū ritu instruebatur, & inter moras illas fecerūt hoc
 scelus: & tunc quidē Moses, quasi uindictā aliquā fecit, dicēdo, ponat uir gladiū super fœ
 mur suū, ceciderūtq; in die illa quasi uigintitria milia hominū: sed illa non fuit uindicta uel
 sententia dñi, neq; em̄ dñs hęc fieri iussit, sed Moses bono zelo districte pius, pie districtus
 irā dei pr̄uenire accelerauit, uindictā dei penitus auertere conatus est. At ille sciens, qd nō
 cessarent ab huiusmodi peccatis: illa, quā fecit Moses, uindicta contentus esse noluit, sed
 dixit. Ego autē in die ultionis uisitabo & hoc peccatū eorū. Item. Populus dure ceruicis es,
 semel ascendam in medio tui, & delebo te. Cum ergo pr̄missio, & reuelabitur quasi aqua
 iudiciū, & iustitia quasi torrens fortis, subiungit. Nunquid hostias & sacrificiū obtulistis mi
 hi in deserto quadraginta annis? Satis excusatū se esse uult, qd non nouis pro causis mutato
 animo nouam sententiā quæsierit uel dederit in reiectione illius populi. Et ut competēt
 sermo sequens coniungatur, cū dicit. Nunquid hostias & sacrificia obtulistis mihi, subau
 diendū est, non, sed uitulo quē fecistis: ac deinde legendū. Sed portastis tabernaculū Mo
 loch uestro, & imaginē idolorū uestroꝝ, sydus dei uestri, quem fecistis uobis. Et est sensus,
 Moses quidē arripiens uitulū quē fecistis combussit & contriuit usq; ad puluerē, sed uos in
 cultu idolatriæ perseuerastis, & illas uobis figuras proposuistis, quas cōfringere, uel cele
 stes esse negare nō posset, id est, sydera cœli. Hoc respiciens Stephanus prothomartyr, cū
 dixisset, & uitulū fecerūt in illis diebus, & obtulerūt hostiā simulachro, & lætabantur in o
 peribus manū suarū, continuo subiunxit. Cōuertit autē deus, & tradidit eos seruire militi
 cœli, sicut scriptū est in libro prophetarū. Nūquid uicimas aut hostias obtulistis mihi, &c.
 Qualis autē illa conuersio fuit, qua deus illos ita conuertit? Nunquid hęc tota fuit intentio
 dei uel Mosi uitulū cōfringentis, ut non formā uituli, sed potius militiam adorarent uel sy
 dera cœli? Nam cū dixisset hic, & portastis tabernaculū Moloch uestro, & imaginē idolo
 rū uestroꝝ, quæ sit ipsa imago uel idolum, saquenti sermone demonstraui, dicendo, sydus
 dei uestri, id est luciferi, quē huc usq; uenerantur Sarracæni. Qualis ergo illa conuersio fu
 it? Nimirū dolenda & longe diuersa ab eo quod deus intendebat. Idem enim est ac si dicat.
 Deus quidē uel Moses, cōfringendo uitulū, hoc intendit ut potius conuerterentur ad
 adorandum sydera cœli, ad portandū non tabernaculū dei, quod Moses fecit ex præcepto
 dei, sed tabernaculum Moloch, id est, regis sui scilicet luciferi, quē honorabant ut deū, nū
 cupantes eū regem suū. Ex eo tempore omnia quæ fecerūt, nō deo, sed idolis fecisse mon
 stratur. Nam quod postq̄ uitulū fecerūt, quædam dño legimus eos obtulisse, nō uolūtate,
 sed pœnæ metu fecerunt: & eorū interfectione, qui propter idola corruerunt. Reuelatum
 est ergo iudiciū, uidelicet illi qui attendunt in scripturis merita rerū præcedentiū, & iccirco
 migrare

Exo. 19.
Psal. 77.

Verus Iudæo
rū idolatria i
deserto.

Exo. 32.

Exo. 33.

Act. 7.

COMMENTA RVPER ABBA LIB III

Deus exercituum.

CAP. VI.

Mira in factis
lis eloquia.

Psal. 67.

Aug. de doc.
christiana. li.
4. cap. 7.

Artificium elo
quii in hoc
propheta.

migrare (inquit) uos facia trans Damascū, id est, in Babylonē ducemini, q̄ utiq; uobis scdm
sitū terræ est trans Damascū. Hoc dixit dñs: hæc facere proposuit ac præfinit dñs. Quis
uel qualis dñs? Vultis scire nomē eius? Deus exercituum nomen eius. Et quā ob causam
fenti loco tali noie illū nuncupari decuit? Videlicet quia multos iudicio uel iustitiæ suæ fa
mulantes habet exercitus, ut suus cōtra uos sermo cōpleatur. Habet exercitus Assyriorū
atq; Chaldæorū: habet exercitus Mædoꝝ atq; Persarū, habebit exercitus Macedonū sine
Græcorū, habebit exercitus Romanorū: p quos utiq; manifestū omni mundo de uobis age
tur iudiciū, & tunc uobis uæ. Sequitur em. **U**e uobis qui opulenti estis in Syon, &
confiditis in monte Samarię, optimates capita populorū, ingredientes pompaticę domū
Israhel. **T**ransite in Calamne & uidete, & ite inde in Emath magnā, & descēditē
nam, & descendite in Geth Palestinorū, & ad optima queq; regna horū si latior
terminus eorū termino uestro est. **Q**ui separati estis in diem malū, & appropin
quatis solio iniquitatis. **Q**ui dormitis in lectis eburneis, & lasciuitis in stratis ue
stris. **Q**ui comeditis agnū de grege, & uitulos de medio armenti. **Q**ui caminis ad
uocem psalterij, sicut Dauid, putauerunt se habere uasa cantici, bibentes in phya
lis uinū, & optimo unguento delibunt, & nihil pariebantur super contritione Ioseph.
Manifeste istud uæ cōtra sacerdotes impios declamatur, illud aut uæ supit. **V**e
de siderantibus diē dñi, cōmuniter omnibus cōtemporibus iudicij dei declamātū est cuius
cunq; ordinis sint. ¶ **N**on præterire libet hoc loco, magnū esse miraculū eloquentiæ popo
lensis in scripturis sanctis: quia uidelicet cū intellectu interno magnā sit maiestas mysterio
rū cœlestiū, nihilominus in superficie pulcherrimū nitet eloquiū, tanq̄ si p̄ciosam inuenias
thecā, quæ extrinsecus argentea, p̄ciosum intus aurū retineat, iuxta illud psalmi. Pennæ cor
lumbæ de argētata, & posteriora dorsi eius in pallore auri. **Q**uod idē est acsi dicat. Sancta
scripturæ litera pulchra extrinsecus est & lucida, intrinsecus aut multo pulchriora, multo p̄
ciosa, cōtinet spiritualis intelligentiæ mytheria. **S**ed nunquid ista res assertione nostra in
digeret? **A** sanctis patribus magnifice perspicuum atq; animaduersum est, qd nec in isto pro
pheta, qui de pastore assumptus est, defuerit aut defuit illa, qua seculares multū tument, & p
quentia, sapientiæ cœlestis comes. **B**eatus pater Augustinus, diuini sermonis ponderator
fidissimus, inter cætera locū hunc pro exemplo tractandū suscipiens. **D**icendū (inquit) mi
hi aliquid esse uideo & de eloquentia prophetarū, ubi per tropologiā multa obteguntur, que
quanto magis translatis uerbis uidentur operiri, tanto magis, cū fuerint aperta, dulcescunt.
Et ex illius prophete libro potissimū hoc faciā, qui se pastore uel armētariū fuisse dicit, at
q; inde diuinitus ablatū, missumq; ut dei populo prophetaret. **C**ū igitur argueret impijs su
perbos, luxuriosos, & ideo fraternæ negligentissimos charitatis, rusticus uel ex rusticis iste
propheta exclamauit dicens. **V**e qui opulenti estis in Syon, & confiditis in monte Samari
ę, &c. **N**unq̄ nā isti qui prophetas nostros, tanq̄ ineruditos & locutionis ignaros, uel
docti disertiq; cōtempnunt: si aliquid eis tale uel in tales dicendū fuisset, aliter se uoluissent di
cere, qui tamen eorū insanire noluisent? **Q**uid em̄ est quod isto eloquio aures sobrie plus
desiderēt? **P**rimo ipsa inuēctio quasi sopitis auribus ut eulgarēt, quo fremitu illisa est. **V**e
uobis qui opulenti estis in Syon, & cōfiditis in monte Samarię, optimates, capita populorū,
rū, ingredientes pompaticę domū Israhel: **D**einde ut beneficijs dei, qui eis ampla spaciata
gni dedit, ostenderet ingratos, quoniā cōfidebant in monte Samarię, ubiq; utiq; idola con
lebantur: **T**ransite (inquit) in Calamne & uidete, & ite inde in Emath magnā, & descēditē
in Geth Palestinorū, & ad optima queq; regna horū, si latior terminus eorum, termino ue
stro est. **S**imul etiā cū ista dicuntur, locorū nominibus tanq̄ luminibus ornatur eloquiū, que
sunt Syon Samarię, Calamne, Emath magna, & Geth Palestinorū. **D**einde uerba, que his
adiunguntur locis, decētissime uariantur. **O**pulenti estis, cōfiditis, transite, ite, descēditē. **C**ū
sequenter denunciatur futura sub iniquo rege appropinquare captiuitas, cū adiungitur: **Q**ui
separati estis in diē malū, & appropinquatis solio iniquitatis. **T**unc subiunguntur merita lu
xurię. **Q**ui dormitis in lectis eburneis, & lasciuitis in stratis uestris. **Q**ui comeditis agnū de
grege, & uitulos de medio armenti. **I**ta septē mēbra tres bimēbres circuitus ediderunt. **N**ā
em̄ ait, qui separati estis in diē malū, qui appropinquatis solio iniquitatis, qui dormitis in
lectis eburneis, & lasciuitis in stratis uestris, qui comeditis agnū de grege, & uitulos de medio armenti.